

ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Διδαγμένο κείμενο

A1. α. 1. Λ. ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο ... ἢ ὀλίγον.

2. Λ. καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν ... πράξεσι

β. πρὸς ἡμᾶς

ἐν μεσότητι

κακιῶν

B1. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η αρετή είναι μεσότητα ανάμεσα σε δύο κακίες, την υπερβολή και την έλλειψη. Για να γίνει κατανοητή η έννοια της μεσότητας στην αρετή υποστηρίζει ότι κάθε τι που είναι συνεχές και ενιαίο μπορεί να διαιρεθεί με άνισα ή ίσα μέρη με κριτήρια αντικειμενικά ή υποκειμενικά. Χρησιμοποιεί το όρο «καὶ αὐτό τὸ πρᾶγμα» για την έννοια της αντικειμενικότητας και «πρὸς ἡμᾶς» για τον όρο της υποκειμενικότητας. Με το συγκεκριμένο αντιθετικό δίπολο ο Αριστοτέλης εκφράζει τη διάκριση που κάνουμε σήμερα ανάμεσα στο αντικειμενικό και το υποκειμενικό (ακριβέστερα ανάμεσα σε ένα δεδομένο υποχρεωτικό για όλους και την προσωπική επιλογή). Στο πεδίο της ηθικής τονίζει ο φιλόσοφος πολύ πιο σπουδαία είναι η προσωπική επιλογή που κατευθύνεται από τη γνώση και τη λογική. Για να ορίσει ακόμα σαφέστερα τις δύο αυτές έννοιες χρησιμοποιεί δύο εκφραστικούς τρόπους μέσω των οποίων αυτές αναδεικνύονται: την αντίθεση και τα παραδείγματα. Αρχικά με την αντίθεση αντιπαραθέτει τις δύο διαφορετικές αυτές έννοιες: «Λέγω τοῦ μὲν πράγματος ... πᾶσιν», «πρὸς ἡμᾶς δὲ ... πᾶσιν». Με αυτό τον τρόπο καθορίζει ότι από τη μια το μέσο που ορίζεται αντικειμενικά είναι ένα και αμετάβλητο και ισχύει για όλα τα πράγματα το ίδιο, καθώς ισαπέχει από τα δύο άκρα. Δεν επιδέχεται αντίρρηση καθώς στηρίζεται σε αριθμητικά δεδομένα. Αντίθετα το υποκειμενικό μέσο δεν είναι ένα ούτε το ίδιο για όλους, είναι σχετικό και εξαρτάται από αστάθμητους και μεταβλητούς παράγοντες.

Σχετικά με τα παραδείγματα που αναφέρει για να ορίσει τις δύο έννοιες αναφέρει «οἷον εἰ ... τὸ πρᾶγμα». Επισημαίνει ότι σύμφωνα με τις υποδείξεις της αριθμητικής το εξι θεωρείται το μέσο ανάμεσα στο δύο και το δέκα. Για το υποκειμενικό μέσο αναφέρεται στο παράδειγμα του αθλητή «οὐ γὰρ εἰ τῷ ... πάλης». Σύμφωνα μ' αυτό αν για κάποιον το φαγητό δύο

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2021

μνων είναι λίγο, ενώ δέκα είναι πολύ ο προπονητής δεν θα επιλέξει το φαγητό των έξι μνων, γιατί για κάποιον που μόλις αρχίζει τη γυμναστική μπορεί να θεωρηθεί πολύ, ενώ για κάποιον που χρόνια αθλείται, μπορεί να θεωρηθεί λίγο. Το ίδιο ισχύει με τους αθλητές του δρόμου και της πάλης.

Συμπερασματικά ο Αριστοτέλης καταλήγει πως πρέπει να επιδιώκεται το υποκειμενικό μέσο με βάση την ελεύθερη βούληση και τη λογική.

B2. Ολοκληρώνοντας ο Αριστοτέλης τον ορισμό της αρετής αναφέρει πως πρόκειται για ένα μόνιμο στοιχείο του χαρακτήρα του ανθρώπου που επιλέγεται ελεύθερα από το άτομο, βρίσκεται στο μέσο σε σχέση με υποκειμενικά κριτήρια και καθορίζεται από τη λογική που ορίζει ο φρόνιμος άνθρωπος. Παρατηρούμε ότι την οριστέα έννοια της αρετής την εντάσσει στην έννοια γένους / προσεχές γένος της προαιρέσεως δηλαδή της ελεύθερης και έλλογης εκλογής και βούλησης.

Η λέξη προαίρεσις (=έλλογη προτίμηση) δεν δηλώνει μια άλογη και αδικαιολόγητη επιθυμία. Είναι δομικά συνδεδεμένη με τη διανοητική ικανότητα του ανθρώπου τη σκέψη και την κρίση του. Αποτελεί επιλογή ανάμεσα στο καλό και το κακό και επιδιώξη του ενός ή του άλλου.

Στο πλαίσιο της ηθικής διδασκαλίας του Αριστοτέλη ανατίθεται καθοριστικός ρόλος στην προαίρεση. Ο λόγος είναι ότι αποτελεί ελεύθερη και συνειδητή επιλογή του ενός ή του άλλου τρόπου ζωής, επιλογή που οδηγεί σε συγκεκριμένες αποφάσεις σε καθεμιά επιμέρους περίπτωση. Δίκαιος δεν είναι αυτός που τυχαίνει να κάνει κάποιες δίκαιες πράξεις, αλλά αυτός που συνειδητά επέλεξε τη δικαιοσύνη ως στάση ζωής και ακολουθεί στις επιμέρους επιλογές του την αντίστοιχη σταθερή πορεία.

Δίνοντας την ειδοποιό διαφορά της αρετής υποστηρίζει ότι αυτή καθορίζεται από τον ορθό λόγο όπως αυτός εκφράζεται από τον φρόνιμο πολίτη. Φρόνιμος είναι ο άνθρωπος που διαθέτει φρόνηση και αποτελεί συμβολικό ή και ένσαρκο ηθικό πρότυπο μέσα στην κοινωνία και με τις τεκμηριωμένες επιλογές του γίνεται ο γνώμονας (κανών) της ηθικής – πολιτικής αρετής. Άλλωστε και στο προτρεπτικό του υποστηρίζει πως δεν υπάρχει πιο έγκυρος ή καλύτερος οδηγός για τα αγαθά από τον φρόνιμο, και όσα εκείνος θα όριζε, κρίνοντας με βάση την τέλεια γνώση του αγαθού, αυτά θα ήταν αγαθά, όπως τα αντίθετά τους φαύλα. Το κοινωνικό πρότυπο του φρονίμου είναι επίσης ένα σχετικά αντικειμενικό δεδομένο που

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ
ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2021**

μετριάζει τον προσωπικό – υποκειμενικό χαρακτήρα της αριστοτελικής ηθικής.

B3. 1-β

2-δ

3-α

4-β

5-δ

B4. α. αλοιφή-ἀλείπτῃς

λήμμα-λαβείν

εξαιρετικός-προαιρετική

λιποθυμία-ἐλλείπει

πρακτορείο-πράγμα

ουσιαστικό-οὔσα

β. - Μου υποσχέθηκε ότι θα είναι φρόνιμο παιδί και θα αποφεύγει τις φασαρίες.

- Το λάθος της χαρτοπαιξίας μας οδήγησε σε οικονομική χρεοκοπία.

B5. Ο Αρχίλοχος, λυρικός ποιητής παρουσιάζει τις συμφορές που ο άνθρωπος καλείται να αντιμετωπίσει στην πορεία της ζωής του. Είναι δεδομένο γι' αυτόν ότι θα χρειαστεί να δώσει μάχες στις οποίες με σταθερότητα, υπομονή και επιμονή θα πρέπει να αντέξει. Ζητά από τον άνθρωπο αυτόν στην περίπτωση της νίκης να μην επιδείξει την συντριβή του. Οφείλει να αποφεύγει την υπερβολή και την έλλειψη, αλλά και να ακολουθήσει το μέτρο επιλέγοντας τη μεσότητα τόσο στα πάθη όσο και στις πράξεις.

Την ίδια ακριβώς αντίληψη εκφράζει και ο Αριστοτέλης υποστηρίζοντας την μεσότητα ανάμεσα στις δύο κακίες, την υπερβολή και την έλλειψη, άλλωστε η αρετή βρίσκει και επιλέγει πάντα το μέσο. Ο φιλόσοφος επισημαίνει πως ο άνθρωπος στο πεδίο της ηθικής διαμορφώνει ορισμένες έξεις, παγιωμένα γνωρίσματα του χαρακτήρα και της συμπεριφοράς του. Άλλες από αυτές αποτελούν υπερβολές και ελλείψεις, δηλαδή κακίες και άλλες μεσότητες, δηλαδή αρετές. Στον ορισμό της αρετής ο Σταγειρίτης επισημαίνει ότι η αρετή δεν αποτελεί μια

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2021

αντικειμενική και υποχρεωτική για όλους εκδοχή της μεσότητας, αλλά είναι η υποκειμενική και προσωπική αντίληψή της. Αυτή καθορίζεται από τον ορθό λόγο, όπως αυτός εκφράζεται από τον φρόνιμο πολίτη.

Αδίδακτο κείμενο

Γ1. Όταν επισκέφτηκε τον Κύρο το νεότερο στις Σάρδεις που ήταν σύμμαχος των Σπαρτιατών, για να ζητήσει χρήματα για το ναυτικό του, την πρώτη ημέρα ζήτησε να τον αναγγείλουν ότι θέλει να συναντήσει τον Κύρο. Όταν άκουσε ότι πίνει, είπε «θα περιμένω, όσο τυχόν πίνει». Ύστερα όμως έφυγε, καθώς κατάλαβε ότι δεν ήταν δυνατόν να συναντήσει αυτόν εκείνη την ημέρα.

Γ2. Ο Καλλικρατίδας ενοχλημένος με την αδιαφορία του Κύρου προς τη Σπάρτη έφυγε και από τη μια καταριόταν όσους παρασυρόμενοι από την τρυφή ζωή των βαρβάρων επεδίωκαν τον πλούτο και από την άλλη ορκιζόταν ότι θα πάει στη Σπάρτη με στόχο να συμφιλιώσει τους Έλληνες ώστε να γίνουν πιο ισχυροί και να πάψουν να έχουν ανάγκη οικονομικά τη δύναμη των βαρβάρων ώστε να πολεμούν μεταξύ τους.

Γ3. α. φήσας→φάσκων

λαβείν→λαμβάνειν

ἀπηλλάγη→ἀπαλλάττεται / ἀπαλλάσσεται

β. ὥς φοβερώτερος τῷ βαρβάρῳ εἶη.

Γ4. α. τὸν νεότερον= ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός στον Κύρον, παράθεση

συμβαλεῖν= υποκείμενο στο οἶον τε εἶναι, τελικό απαρέμφατο

τῇ ἡμέρᾳ= δοτική του χρόνου στο συμβαλεῖν

πίνοντα= κατηγορηματική μετοχή αναφέρεται στο αὐτόν.

β. 1. ὥς δ' ἤκουσε πίνειν: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο ὥς δηλώνει το προτερόχρονο. Εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό.

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ
ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2021**

2. ἕως ἄν πῃ: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική / υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο ἕως δηλώνει το υστερόχρονο. Εκφέρεται με το αοριστολογικό αν και υποτακτική. Στην κύρια πρόταση υπάρχει οριστική μέλλοντα (**προσμενῶ**) και δηλώνει το προσδοκώμενο.

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ

Ο ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ

**«ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ» ΚΑΙ «ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ»
ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

www.floropoulos.gr